

Arapça, İngilizce ve Türkçedeki Atasözlerinde ve Halk Deyimlerinde Ayların Tanımları (I-VI ayları)

Definitions of Months in Proverbs and Folk Idioms in Arabic, English and Turkish (Months I-VI)

Araştırma Makalesi / Research Article

Hüseyin ELMHEMIT*

* Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Hatay, Türkiye, e-posta: hud.kk51@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3630-5215

ÖZET

Halk deyimleri toplumun ve toplum kültürünün ruhunu yansıtır; geçmiş nesillerin deneyimlerini temsil eder ve genellikle doğrudur. Bu deyimler, zaman içinde kuşaklar arasında aktarılan bir dizi deneyime dayanmaktadır. Son yıllarda kullanımlarının azalmasına rağmen, halk deyimlerinin hala çağdaş toplulukların hafızasında özel bir yeri vardır. Dünya genelinde birçok ülkede deyimler benzerlik gösterir. Bu çalışmada sadece aylarla ilgili halk deyimlerine odaklandık ve sadece altı ayı inceledik. Geriye kalan altı ayı başka bir çalışmada ele alacağız. Arapça, İngilizce ve Türkçe arasında karşılaştırma yaptık. Bu diller arasında, Arapça bu deyimleri daha fazla kullanma eğilimindedir, Türkçe ise kullanım bakımından daha sınırlıdır. Coğrafi farklılıkların bu deyimler üzerinde etkisi vardır ve İngilizce deyimler genellikle Arapça deyimlerden bir ay veya daha fazla geriden gelir. Örneğin, Arap deyimleri mart ayının hava durumunu ılıman olarak tanımlarken, İngiliz deyimleri hala bu ayı soğuk olarak tanımlar. Ancak her ikisi de yaz aylarında, özellikle haziran ayında sıcak havanın ve yaz mevsiminin olduğunu ifade eder.

Anahtar Sözcükler: Arap Dili ve Belagatı, Halk Deyimleri, Aylar, Halk Hafızası, Atasözlerinin Karşılaştırılması

ABSTRACT

Idiom represent the spirit and culture of a society; they embody the experiences of previous generations, and proverbs do not lie. They are wisdom that emerged from various trials passed down through generations over time. Despite their reduced usage in recent times, proverbs still hold a significant place in the collective memory of contemporary societies. Many proverbs share similarities across most countries globally. In this research, we focused solely on proverbs related to the months, examining only six months in this study. We will cover the remaining six months in separate research. We compared Arabic, English, and Turkish languages, finding that Arabic tends to use these proverbs more than the other languages, with Turkish having the least presence, lacking popular proverbs for each month like Arabic and English. Geographic differences played a role in shaping these proverbs, and although there are similarities, English proverbs often lag one month or more behind Arabic ones. For instance, while Arabic proverbs describe March as a month where the weather becomes moderate, English proverbs still depict this month as cold. However, they align in characterizing June as a hot and peak summer month.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Popular Proverbs, Months, Popular Memory, Arabic and Turkish Proverbs. Comparison Between Proverbs

1. Giriş

Halk deyimleri, dünya genelinde kültür mirasının önemli bir parçasıdır, çünkü onlar aracılığıyla toplumların değerleri ve deneyimleri yüzyıllar boyunca aktarılır. Bu deyimler, topluluklar içinde kuşaklar arası bir iletişim köprüsü oluşturur, çünkü sözlü olarak aktarılırlar ve genellikle bilgelik ve öğüt içerirler. Deyimlerin yaygın olarak ele aldığı konulardan biri aylardır. Bunlar, yılın mevsimlerini ve değişimlerini ifade etmek için bir araç olarak kullanılır. Aşağıda, üç ana dil arasındaki halk deyimlerinde ayların tasvirlerini karşılaştırma ve analiz etme amacındayız: bu diller Arapça, İngilizce ve Türkçedir.

Arapçada, halk deyimlerinde ayların ifadesi zengin ve benzetmelerle doludur. Dil, her bir ayın özelliklerini sanatsal bir şekilde tanımlamak için ustalıklı kullanılır. Bu deyimler, güzel şiirsel ifadelerden ve retorik tasvirlerden oluşan çeşitli tabirler içerir. Bunlar da dinleyici için anlatıya çekicilik katar. Arapçada halk deyimlerinde ayların tasviri, günlük yaşamı zenginleştiren ve farklı mevsimlerin zorluklarına ışık tutan gerçekçi bir betimleme olarak ortaya çıkar. Bu deyimler, her bir ay için özel ve o ayın karakteristik özelliklerini yansıtan ayrıntılı bir tasvir içerir. Kış aylarını anlatan deyimler, soğuk havayı ve kar yağışını vurgularken, ilkbahar deyimleri tarım sezonunun başlangıcına ve yaşamın yeniden canlanmasına işaret eder. Yaz aylarıyla ilgili deyimlerde, sıcaklığın yüksekliği ve tatil mevsiminin keyfiyle alakalı çeşitli tasvirler yer alır. Bu deyimlerin çeşitliliği, toplumun zaman içinde hava durumu ve mevsim değişiklikleriyle nasıl etkileşime girdiğini gösterir ve deyimler, bilgelik ve gelenekleri nesiller arasında aktarmada önemli bir rol oynar.

Buna karşılık, İngilizcede halk deyimlerinde ayların ifadesi toplumun kültürel ve coğrafi karakterini yansıtır. Bu deyimler, ayları tanımlarken gerçekçilikle romantizmi birleştirir ve hava durumu ile mevsimlerin günlük yaşam üzerindeki etkisini yansıtır. İngilizcede halk deyimleri, kültürün ve coğrafyanın dil üzerindeki etkisini vurgular. Sonuç olarak, İngilizce deyimler, dilin doğa ve çevre ile nasıl bağlantılı olduğunu ve toplumun farklı aylara yönelik tercihlerini ve beklentilerini nasıl yansıttığını gösterir.

Türkçede deyimler, Arapça veya İngilizce kadar yaygın olmasa da kültürel mirasın ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkar; dilin ve halk kültürünün benzersizliğini yansıtır. Bu deyimler, ayları tanımlamak için yerel benzetmeler ve semboller kullanmasıyla öne çıkar ve onların detaylarına ışık tutar. Türkçede bu deyimler, toplumun çevresi ile olan yakın ilişkisini ifade etmek için bir araç olarak dilin kullanılmasını gösterir. Hassaten bazı ayların özelliklerini belirleyen doğal ve coğrafi unsurlara odaklanır.

Bu makalede, bu üç dilde bazı halk deyimlerine odaklanarak insanların zihinlerinde vurgulanan değerleri ve ayların niteliklerini anlamaya çalışacağız.

1.1. Çalışmanın Önemi

Arapça, İngilizce ve Türkçede deyimleri konu alan bu çalışma alanında ilk örnek olma özelliği taşımaktadır. Dilbilimsel ve kültürel analizde bir çığır açan bu araştırma ile deyimler, kültürel bilgeliğin zaman üstü ifadeleri olarak toplumların kolektif bilincine benzersiz bir bakış açısı

maktadır. Bu deyimlerin içinde paylaşılan değerlerin, inançların ve kültürel inceliklerin iç içe geçmiş zengin dokusu bu araştırmayla kısmen ortaya konulmaktadır.

Üç dildeki en ünlü deyimleri karşılaştırarak, bu çalışma farklı kültürler arasındaki bağlantıları ortaya koyuyor ve dil sınırlarının ötesinde rezonans bulan evrensel temaları sergiliyor. Bu kültürler arası inceleme, sadece Arapça, İngilizce ve Türkçe'nin dil mirasını derinleştirmekle kalmayıp aynı zamanda bu eski özlü sözlerin insan düşünce ve davranışını şekillendirmedeki kalıcı önemini vurguluyor. İlk örneği olması nedeniyle bu çalışma dil, tarih ve sosyokültürel faktörlerin deyimlerin evrimine ve yayılmasına nasıl katkıda bulunduğunu anlamamıza olanak sağlıyor. Temelde, bu çalışma dil sınırlarını aşarak, kültürel kimliği korumanın ve bilgi aktarmanın derin anlamını küresel bir takdire sunuyor.

1.2. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Makalenin temel hedefleri iki yönlüdür. İlki bu üç dilde en ünlü deyimlerin belirginliğini ve yaygınlığını ayırt etmek; ikincisi ise coğrafi faktörlerin bu deyimlerin oluşumu ve popülerliği üzerindeki potansiyel etkisini göstermektir. Bu çok yönlü yaklaşım, sadece coğrafi dağılımını haritalandırmayı değil, aynı zamanda popüler deyimlerin dokusunu şekillendirmede dil mirası, kültürel bağlam ve coğrafi doğa arasındaki karmaşık etkileşimi aydınlatmayı amaçlıyor.

Tanımlayıcı bir yöntem kullanılarak, ilgili dillerdeki deyimler edebiyatından ve çeşitli çevrimiçi platformlardan elde edilen çok sayıda deyim titizlikle incelendi. Kültürel, coğrafi ve tarihsel temellere sahip olan deyimlerin çevirisindeki zorluklara rağmen Arapça ve İngilizce deyimleri Türkçeye çevirmek için özel bir çaba harcandı.

2.1. Birinci Ay: (كانون الثاني , January, Ocak)

Batı takvimine göre, ocak, Miladi yılın ilk ayı olarak kabul edilir. Ocak, yeni yılın başlangıcını temsil eder, geçmiş dönemi değerlendirmek ve gelecekteki hedefleri belirlemek için bir dönem olarak öne çıkar. Aynı zamanda umut ve içsel bir bakış açısı sunar. Bu ay, birçok ülkede hava koşullarının sert olduğu bir döneme denk gelir ve birçok kişi soğuk hava ve don olaylarına maruz kalır.

Arap dilinde ve toplumunda Ocak (Kanun II), Şam ve Irak'ta kullanılan Süryani adlarını içeren¹ Miladi yılın ilk ayıdır. Körfez, Mısır ve Fas'ta يناير (Yanayir) ayna denk gelir. Tunus ve Cezayir'deki adlandırmada ise جانفي (cânfi)'dir.² Bu makalede 'Kanun' ismi en yaygın olduğu ve halk arasında sadece bu ismin kullanıldığı için tercih edilmiştir. Diğer adlandırmalar ise Batı dillerinden yapılan çevirilerden ibarettir. Bu ay Arap kaynaklarında kışın soğuk hava ile sıkça ilişkilendirilmiştir. *Lisânü'l-'Arab* kitabında:

"والكانونان: شهران في قلب الشتاء رومية كانون الأول وكانون الآخر هكذا يسميهما أهل الروم"

¹ İbrahim Mustafa – Ahmet Zeyat, *el-Mu'cemu el-Vesit* (Kahire: Darul Da'va, 1960), 1/470.

² Bkz: kompozisyonlar.com. Erişim 21 Eylül 2024. https://kayfa-how.blogspot.com/2016/05/blog-post_11.html

"İki Kanun(aralık ve Ocak): kışın ortasındaki iki ay. "Rumlar, bunları ilk kanun ve son kanun olarak adlandırır". der.³

"*أثقل من كانون*" Araplar bir kişi hakkında "Kanundan daha ağırdır."⁴ Yani bu Ocak ayı başka aylara nispeten ihtiyaç duyulmayan harcamaya ihtiyaç duyar, bu yüzden bu ay çok ağırdır.⁵ Ocak ayı, özellikle Arap dünyasında, özdeyişler ve halk hikâyeleri açısından en zengin aydır. Aşağıda bu popüler özdeyişlerin yer aldığı bir tablo ve onların Türkçe çevirileri bulunmaktadır.

Arapça	Türkçe Tercümesi
عرس المجانين في كوانين.	Delilerin düğünü Kevâninde (Aralık ve Ocak) olur.
في كانون كنّ في بيتك وكثير حطبك وزيتك.	Ocak ayında saklan, odunun ve yağın çok olsun.
في كانون الأصم أقعد في بيتك وانطم.	Ocak ayında evinde sarın otur.
في كانون كنّ وعلى(البعير) الفقير حن.	Ocakta örtün ve fakire (deveye) Şefkatli ol.
مثل عتمة كانون.	Ocağın karanlığı gibi (bir şey).
أبرد من مية كانون.	Ocağın suyundan daha soğuk (kişi).
بعد كانون الشتا بيهون.	Ocağın ardından iş kolaylaşır.
غيمة كانون بتخوف المجنون.	Ocağın bulutu deliyi bile korkutur.
شمس كانون مثل الطاعون.	Ocağın güneşi veba gibidir.
في كانون الصحو فيه ظنون.	Ocak ayında açık havaya güvenilmez.
سيل الزيتون من سيل كانون.	Zeytinyağının bolluğu Ocak ayından belli olur.
كانون الأجرد بيخلي الشجر أمرد.	Ocak ayındaki rüzgârlar ağaçları çıplak bırakır.
في كانون كل ما دخل الليل دخل السيل.	Ocakta gece geldiğinde sel olur. (Yağmur çok yağar).

Bu deyimler, insanların dillerinde dolaşan ve bir bölgeden diğerine değişen bazıları ise bölgesel olan halk deyimleridir. Tabloda gördüğümüz gibi, bu deyimler Ocak ayındaki soğuğa dikkat çekiyor ve bu ayda evde olmayı tavsiye ediyor, zor bir ayda fakire iyilik yapmayı vurguluyor ve bu aydaki iyiliğin bu aydaki yağmurların miktarına bağlı olduğuna dikkat çekiyor.

Yılın ilk ayı olan Ocak, İngiliz atasözlerinde başlangıçlar ve yenilenme ruhuyla gelir. İnsanlar bu ayı bir dönemin sonu ve yeni bir dönemin başlangıcı olarak tasvir eder, yeni yıl ritüelleri bu aya yansır. Kışın soğuğu bu dönemde etkisini gösterir ve aile içi, toplumsal

³ Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî, *Lisânü'l-'Arab* (Beyrut: Daru Sadır, 1414), 13/362.

⁴ Ebü Hilâl el-Hasen b. Abdillâh b. Sehl el-Askerî, *Cemharatul Emsâl* (Beyrut: Darul Fikir,1988), 1/294.

⁵ Ebü'l-Fazl Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm el-Meydânî, *Mecmau'l-Emsâl* (Bayrut: Darulmarifa, 1355), 1/156.

ritüellerle birlikte geçmiş yılı düşünme ve gelecek dönem için hedefler belirleme fırsatı sunar. Aşağıdaki tabloda, yaygın olarak kullanılan en önemli İngilizce deyimleri bulabilirsiniz.

İngilizce	Türkçe Tercümesi
January brings the snow, makes our feet and fingers glow.	Ocak karı getirir, ayaklarımızı, parmaklarımızı kızartır.
As January goes, so goes the year.	Ocak nasıl geçerse yıl öyle geçer.
January is the key to the year.	Ocak yılın anahtarıdır.
A warm January, a cold May.	Sıcak bir Ocak, soğuk bir Mayıs gibidir.
As cold as January.	Ocak gibi soğuk.
A fair January, a fair year for the farmer. ⁶	Çiftçi için adil bir Ocak, adil bir yıl demektir.

İngilizce atasözü örneklerinin Arapçadakilerden daha az olduğu ve yukarıda belirttiğimiz gibi hem yeni yılın başlangıcını hem de bu ayın soğukluğunu işaret ettiği söylenebilir. Tablodan gördüğümüz gibi, Arapça ve İngilizce arasında bazı deyimlerde benzerlikler bulunmaktadır.

Türkçede, ilk ay ile ilgili yaygın atasözleri bulunmamaktadır. Atasözlerinin çoğu, birazdan göreceğimiz gibi, üçüncü ve dördüncü aylar etrafında döner. Ancak yaygın olan bazı sözler, örneğin 'Ocağın soğukunda evleri şömineler değil, sıcak yürekler ısıtır'⁷ bulunmakta; fakat bunlar deyim veya atasözü niteliğinde değil daha çok kitaplarda veya meşhur hikayelerde geçmektedir.

2.2. İkinci Ay (Şubat, شباط , February)

Arap kaynaklarında bu ay hep bir Roma ayı olarak anlatılmaktadır.⁸ Buna ek olarak bu ayın bu isimle anılması konusunda bir takım yorumlar zikredilmektedir. Aynı zamanda bu ayın eksikliğini diğer aylara göre iki gün eksik olarak açıklamaya çalışmaktadırlar.⁹ Yorumlardan biri Roma krallarından birinin zamanında savaş çıktığını ve kralın kazandığını söyler. Romalılar düşman ordusunun komutanını boğdular ve Şubat bu şekilde olmuştur. Bu yüzden bu ayı iki gün azalttılar. Şubat ayından alıp bu iki günü Temmuz ve Ocak aylarına eklediler.¹⁰ Arap kaynakları, Romalıların Şubat ayını çok sevdiklerini iddia edenlerden,¹¹ Romalıların bu ayı çok sevmediklerini¹² söyleyenlere kadar farklı görüşlere sahiptir. Doğu Arap ülkeleri,

⁶ Bkz: trove.nla.gov.au. Erişim 21 Eylül 2024. <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/69208226>; wikipedia.org. Erişim 21 Eylül 2024. <https://en.wikipedia.org/wiki/January> .

⁷ Bkz: cnnturk.com. Erişim 21 Eylül 2024. <https://www.cnnturk.com/yasam/ocak-ayi-sozleri-mesajlari-2024-resimli-hos-geldin-ocak-ile-ilgili-sozler-1875540> .

⁸ Bkz mesela: Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Alî el-Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ fi şinâ'ati'l-inşâ'* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1922), 6/248.

⁹ Ebü Muhammed Takıyyüddîn Ahmed b. Alî el-Makrîzî, *el-Mevâ'iz ve'l-i'tibâr bi zikri'l-huât ve'l-âşâr*, (Beyrut: Darul Kutub el-İlmiyye, 1418), 1/284.

¹⁰ el-Makrîzî, *el-Mevâ'iz*, 1/285.

¹¹ Enis Feriha, *esmaul Eşhuri fil Arabiyye* (Bayrut: Darül İlm lil Melayin, 1952), 17.

¹² el-Makrîzî, *el-Mevâ'iz*, 1/285.

Körfez ülkeleri hariç, bu ayı temsil etmek için "Şubat" terimini kullanırken, batı Arap ülkeleri, Mısır dahil, genellikle "فبراير" (Fibrayar) kelimesini kullanmaktadır.

Bu ay da, önceki gibi, halk deyimlerinde çokça geçen bir aydır. Bu deyimler çeşitlilik gösterir mesela bu ayın da soğuk olduğuna işaret eden ifadelere rastlanır; "بين كوانين وشباط عند جارك لا تبات" Aralık ve Şubat arasında komşunda bile yatma." derler. Ayrıca, bu ayın hava durumundaki değişkenliğine sık sık vurgu yaparlar; "شباط ما على كلامه رباط" "Şubat'ın konuşmasına (havası) güvenilmez." derler. Halk deyimleri, bu ayın güvenilir olmadığı konusunda uyarılarda bulunur; "لا تغرك صحوة كانون ولا غيمة شباط", "Ocağın güneşi ve Şubatın bulutu seni aldatmasın" derler. İşte en önemli Arap halk deyimleri şunlardır:

Arapça	Türkçe Tercümesi
بين كوانين وشباط عند جارك لا تبات.	Aralık ve Şubat arasında komşunda bile yatma!
لا تغرك صحوة كانون ولا غيمة شباط.	Ocağın güneşi ve Şubat'ın bulutu seni aldatmasın
امشي على غيم كانون ولا تمشي على نقا شباط.	Ocağın bulutundan korkma Şubatın güneşinden kork
شباط اللباط ، شباط الخباط.	Şubatın havası çarpar.
راح العاقل كانون وإجا شباط المجنون.	Akıllı Ocak gitti, deli Şubat geldi.
في شباط يعرق اللباط.	Şubat ayında koltuk altı terler.
كل ساعة برأي مثل غيمة شباط.	Her saat başka fikri var Şubat bulutu gibidir
مثل هوا شباط. (أي: قوي ومزعج).	Şubat rüzgârı gibidir (kişi) (güçlü ve rahatsız edici)
حلف شباط وطلق ماخلي غسل عالجل معلق.	Şubat ipte asılı çamaşır bırakmayacağına yemin etti ve dediğini yaptı. Çok rüzgarlı anlamına gelir.
بشباط بيبببب الجاج عالبلاط.	Şubat'ta tavuk eşiğe yumurtlamaya başlar (hava ısınmaya başlar).
شمس شباط بتعلم عالبلاط.	Şubatın güneşi taşa işler.
بشباط بتهورن القطاط.	Şubat'ta kediler azar.
قمح شباط مابملي الرباط.	Şubat buğdayı bağlamaya yetmez. (Kim buğdayı şubatta ekerse verim almaz).
راح شباط الخباط لا أخذ مني عنزة ولا رباط.	Şubat benden keçi ile ip bile almadı (Şubat masraflı değil).

İngilizce deyimlerde, şubat ayı genellikle belirsizlik ve geçiş dönemi olarak tasvir edilir. İnsanlar bu kış ayının özünü yakalamak için çeşitli ifadeler kullanıp değişkenliğini ve ortaya çıkardığı zorlukları vurgularlar. Meşhur deyimlerden biri şubatta çokça yağmur yağar "*February fill-dyke*", "Şubat barajları doldurur" ifadesidir. Diğer bir deyiş olan "*February makes a bridge, March breaks it*" " şubat köprü yapar, mart sözü kırar," şubat'ın geçişsel yönünü vurgular, kış ile ilkbahar arasındaki köprüyü simgeler. Genel olarak, şubat etrafındaki deyimler,

İngiliz folkloründeki bu ayın kültürel önemini yansıtarak hem zorluk hem de umut zamanı olduğunu gösterir.

İngilizce	Türkçe Tercümesi
A wet February, a wet spring.	Islak bir Şubat, ıslak bir baharı getirir.
If February gives much snow, a fine summer it doth foreshow.	Eğer Şubat çok kar verirse, güzel bir yazın habercisi olabilir.
February is the border between winter and spring.	Şubat, kış ile ilkbahar arasındaki sınırdır.
In February, if thou hearest thunder, Thou shalt see a summer wonder. ¹³	Şubat ayında gök gürültüsü duyarsan harika bir yaz göreceksin.

Türkçe, bu ay ile pek ilgilenmiyor gibi görünüyor. Bu nedenle bu aya özgü yaygın kullanılan pek çok halk deyimini bulamıyoruz. Birkaç istisna dışında, bazı deyimler halk deyimini niteliğinde değil, sadece bir sözden ibarettir. Ancak bu sözleri veya deyimleri Şubat ayının çok değişken olduğunu ifade ederek tanımladım. Ünlü bir deyim, '*Şubat ayında bazen çok sıcak olur, bazen de diz boyu kar.*' diyerek Şubat'ın hava durumuna dikkat çeker. Başka bir deyim, Şubat'ın sonunun çok soğuk olabileceğine dair uyarır, '*Martin onundan, şubatın sonundan korkulur.*' der. Bazı deyimler, Arapça'daki gibi kışın sonunun Şubat ayında olduğuna dikkat çeker, '*Şubat ayında kışın sonu görünür.*' der. Aşağıdaki tabloda, internet üzerinde bulunan ya da insanlar arasına çok yaygın olan örnek ve ifadeler bulabilirsiniz.

Şubat ayında bazen çok sıcak olur, bazen de diz boyu kar. ¹⁴
Martin onundan, şubatın sonundan korkulur. ¹⁵
Şubat ayında kar yağarsa, baharın habercisi sayılır.
Şubat ayında güneş doğduğunda, kışın sonu yaklaşır.
Şubat ayında kışın sonu görünür.
Şubat ayı, kışın en soğuk günlerini barındırır.
Şubat ayı, karla kaplıdır ¹⁶ .

2.3. Üçüncü Ay (آذار , Mart, March)

Çoğu Arapça atasözüne göre mart ayı, kışın sonu ve ilkbaharın başlangıcı olarak kabul edilir. Örneğin, el-Ezheri (370/ 981) şöyle der: " و فصل ربيع الكلاً آذار ونيسان وأيار " "bahar mevsimi Mart,

¹³ Bkz: [graduatelandscapes.co.uk](https://www.graduatelandscapes.co.uk). Erişim 21 Eylül 2024.

<https://www.graduatelandscapes.co.uk/garden-design-blog/february-is-the-border-between-winter-and-spring>; <https://www.irishexaminer.com/opinion/commentanalysis/arid-20182117.html>. Erişim 21 Eylül 2024.

¹⁴ Mehmet Bulut, "Atasözlerinde Deyim aktarması", *uluslararası beşerî bilimler ve eğitim dergisi* (IJHE), 6/14, 760.

¹⁵ Ufuk Karakuş, "Türk Atasözlerinde İklim Algisi ve Coğrafya", *Milli Folklor Dergisi*, 13/102, 103.

¹⁶Bkz: kompozisyonlar.com. Erişim 21 Eylül 2024. <https://kompozisyonlar.com/subat-ayi-ile-ilgili-deyimler/>.

Nisan ve Mayıs aylarıdır."¹⁷ Arapça atasözleri bu ayda ağaçların çiçek açmaya başladığını sürekli vurgular. ¹⁸ "إذا مضى عشر من آذار برد ماء الأبار وتصرم الثمار، واشتهى الغلام الإزار" " Marttan on gün geçtiğinde, kuyuların suyu soğur, meyveler görünür ve delikanlı hafif elbise giymemek ister" denir. Ancak mart ayının soğuktan tamamen muaf olmadığını ve bazen sert bir soğuk olabileceğini teyit etmek için 'خبي فحماذك الكبار لعمة آذار' (Büyük kömürlerini mart amcaya sakla) derler. Arapçanın deyimleri, bu ayda gök gürültüsü ve yağmurların sık olduğunu vurgular, aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Arapça	Türkçe Tercümesi
شمس شباط لكتي، وشمس آذار لبتتي، وشمس نيسان إلي ولشيبتي.	Kaynana der ki: (Şubat'ın güneşi gelinimin olsun, Martın güneşi kızımın olsun, Nisanın güneşi ise benim olsun).
راح شباط الغدار وإجا آذار الهدار.	Aldatıcı Şubat gitti, gürültülü Mart geldi.
بين شباط و آذار تأخرت كثير يا زارع الأشجار.	Şubat ve Mart arasında çok geç kaldım, ağaçları diken kişi.
بين شباط و آذار بتقضى الجرار.	Şubat ve Mart arasında kavanozlar(küpler) boşalır.
آذار أبو الزلازل والأمطار.	Martta yağmurlar depremler eksik olmaz.
خبي حطباتك الكبار لعمة آذار.	Büyük odunlarını Mart amcana sakla.
في آذار بيتساوى الليل والنهار.	Martta gece ve gündüz eşit olur.
في آذار العجوز ما بتقارق النار.	Martta ihtiyarlar evden çıkmaz.
آذار شمس وأمطار وينشف الراعي بلا نار.	Mart güneş ve yağmurdur. Çoban ateşsiz kurur.
آذار فيه سبع ثلجات كبار غير الزغار.	Mart ayında yedi büyük kar yağışı vardır. (Küçükleri saymazsak).
آذار أبو الزلازل والأمطار، بحمص اللبن، و بربطع الجمل، وتفتح العنقة والنبقة، وبيبيض الشنار، والعجوزة بترمي الشقة على باب الدار، وأوله سقعة وآخره نار.	Martta yağmurlar ve depremler eksik olmaz, yoğurt ekşir, develer hızlı koşar, ağaçlar çiçek açar, keklikler yumurtlar, yaşlı kadınlar saksıları evin kapısına koyar, başı çok soğuk, sonu çok sıcak olur.
آذار تفتح العنقة والنبقة وبيبيض الشنار وأصغر الأطيوار ويثبل الراعي ويدفا بلا نار.	Keklikler ve en küçük kuşlar yumurtlar, çoban ıslanır ve ateşsiz ısınır.
في آذار بعشش الدوري وتورق الأشجار.	Mart ayında serçe yuva yapar ve ağaçlar yapraklanır.
في آذار بتحيا الأشجار.	Mart ayında ağaçlar canlanır.
في آذار طلع بقراتك من الدار.	Mart ayında inekleriniz ahırdan çıkarınız.
في آذار افطم ابنك ولو انه قد الشنار.	Mart ayında, küçük olsa bile oğlunuzu süten kesiniz.

¹⁷ Muhammed b. Ahmed el-Ezheri, *Tehzibü'l-Luga* (Beyrut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi, 2001) 9/201.

¹⁸ Mansur b. el-Hüseyin er-Razi, *Nesrul-Durar fil-Muadara* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004), 6/182.

آذار أبو الزلازل والأمطار وسبع ثلجات كبار.	Martta yağmurlar, depremler, ve Karlar eksik olmaz.
برد آذار بقص المسمار.	Mart soğuğu çiviye bile keser.
كل رعدة بأذار مطرة بأيار.	Mart ayındaki her gök gürültüsü Mayıs'teki yağmura işaret eder.

İngiliz folkloründe, mart ayı genellikle kıştan ilkbahara geçiş dönemi olarak tasvir edilir. Mart hakkında yaygın bir deyim, "*March comes in like a lion and goes out like a lamb*" "Mart bir aslan gibi gelir, bir kuzu gibi gider", ayın sert hava koşullarıyla kargaşalı girişini ve ilkbaharın yerleşmesiyle birlikte daha ılıman bir çıkışını simgeler. Bir diğer bilinen söz ise "*March winds and April showers bring forth May flowers*", "Mart rüzgârları ve Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir", mevsimlerin ilerleyişinde hava koşullarının rolünü vurgular ve açan ilkbahar çiçeklerini beklemenin önemini belirtir. Bu deyimler, Mart'a atfedilen dinamik ve öngörülemeyen doğanın yansımalarıdır. İngiliz folkloründe bir geçiş ve değişim dönemini temsil eder. Aşağıda mart ayına dair söylenebilecek popüler atasözlerini bulabilirsiniz.

İngilizce	Türkçe Tercümesi
March comes in like a lion, goes out like a lamb.	Mart, bir aslan gibi gelir, bir kuzu gibi gider.
As it rains in March, so it rains in June.	Mart'ta yağmur yağarsa, Haziran'da da yağar.
March winds and April showers bring forth May flowers. ¹⁹	Mart rüzgarları ve Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir.

Türk halk deyimlerinde, Mart ayı genellikle ilgi çekici ve dikkate değer aylardan biri olarak görülmektedir. Deyimler, bu ayın sonunun ilkbaharın başlangıcını işaret ettiğini belirtse de "*Martin sonu bahar*" aynı zamanda ayın soğuk bir dönemi temsil ettiğini yansıtmaktadır. İnsanların önceki iki ay boyunca tüm yakacaklarını tükettikleri düşünüldüğünde, bu aydaki şiddetli soğuk, insanları mevcut yakacak kaynaklarını kullanmaya zorlayabilir. "*Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.*" hatta "kürek sapı" gibi şeyleri yakma ihtiyacı doğabilir. Bununla birlikte, deyimler aracılığıyla Mart ayının aynı zamanda birçok endişe ile ilişkilendirildiği görülmektedir, "*Mart ayı dert ayı*", "*Mart çıkmadıkça dert çıkmaz*", bu da hava durumu dalgalanmaları ve bunların tarımsal faaliyetler ile hayvan bakımı üzerindeki zorlayıcı etkileriyle bağlantılıdır.²⁰ Aşağıda Mart ayı ile ilgili Türkçe atasözlerini bulacaksınız.

Mart ayı dert ayı.
Mart ayların çingenesidir.
Mart çıkmadıkça dert çıkmaz.
Mart dokuzu yersin topuzu.

¹⁹ Apperson, George Latimer – Manser, Martin, *Dictionary of Proverbs* (Londra: Wordsworth Editions, 2006), 372.

²⁰ Bkz: gedik.edu.tr. Erişim 21 Eylül 2024. <https://uzemigunsem.gedik.edu.tr/blog/mart-ayi-dert-ayi-atasozunun-anlami-nedir>

Mart dokuzunda çira yak, bağ bu da.
Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
Mart kuruluk, nisan yağmurluk: = Martta tezek kuruya, Nisanda seller yürüye.
Mart martladı, tavuk yumurtladı.
Mart yağmuru gümüş, Nisan yağmuru altındır. ²¹
Martta yağmasın, Nisanda dinmesin. ²²
Martta yağmaz, Nisanda dinmezse sabanlar altın olur ²³
Mart yağar Nisan övünür Nisan yağar insan övünür ²⁴

2.4. Dördüncü Ay (Nisan, نيسان, April)

Nisan, Arap atasözlerinde ilkbaharı temsil eder. Ağaç yapraklarının açıldığı ve çiçeklerin tomurcuklandığı bir ay olarak sıkça tasvir edilir. Araplar bu ayı çokça över ve severler.²⁵ Çünkü bu ay onlar için bereket ve iyilik ayını temsil eder. Eskiden Körfez ülkelerinde genel olarak bu ayda inci çıkarttıklarını ve diğer aylarda inci çıkarmanın mümkün olmadığını Arapça kaynakları söyler.²⁶ Kuzey Arap ülkelerinde ise baharın müjdecisi olarak görülür. Çünkü hava tamamen ılımanlaşır ve soğuktan korkmak gereksiz hale gelir. Ayrıca, yağmuru güzel ve sakin olup " مطرة في نيسان خير من ألف سان " ²⁷ " Bir yağmur bin defa sulamadan iyidir." Mart ayındaki kasırga ve fırtınalardan muzdarip değildir. Bu ayda, pınarlar taşar ve önceki aylarda uyuyan tüm hayvanlar ortaya çıkar. Aşağıda bu ay ile ilgili atasözlerini Türkçe tercümeleriyle birlikte bulabilirsiniz.

²¹ Bkz: ntv.com. Erişim 21 Eylül 2024. <https://www.ntv.com.tr/atasozleri/mart-ayi-dert-ayi-1730> .

²² Bkz: tr.wiktionary.org. Erişim 21 Eylül 2024.

https://tr.wiktionary.org/wiki/Martta_ya%C4%9Fmas%C4%B1n_nisanda_dinmesin

²³ Bkz: afsozluk.com . Erişim 21 Eylül 2024. <https://www.lafsozluk.com/2011/01/mart.html> .

²⁴ Bkz: huzursayfasi.com. Erişim 21 Eylül 2024.

<https://www.huzursayfasi.com/atasozleri-ve-anlamlari-sayfasi/77488-mart-ile-ilgili-atasozleri-ve-anlamlari-s1.html>

²⁵ Arapça kaynaklarda, bu ayı ve çiçeklerini öven birçok şiir bulunmaktadır. Örneğin

يا حيدا الصحبة في العمر..... وحيدا نيسان من شهر

Hayatta dostluk ne güzel... Ve Nisan ayı ne de güzel

Bkz: Abdullah b. Abdulaziz b. Mohammed el-Bakri, *M'ucam meste'raba min es-Ma'i el-Bilad* (Bayrut: Alemül-Kütüb, 1403), 3/1093.

²⁶ Abdullah b. Omer b. el-Bekri, *Haraidetul 'Acaib ve Feridetul Garaib*, thk: Envar Zenati (Kahire: Es-sekafe el-İslamiye, 2008), 297.

²⁷ Bu çok meşhur ve oldukça eski bir atasözüdür. Araplar bu atasözünü hala kullanıyorlar. Bkz: Abdulmelik b. Mohammed b. İsmail Ebu Mensur es-Sa'alibi, *et-Temsil vel Mohadara*, thk: Abdulfattah el-Hilo (Tunus: ed-Darü'l-Arabiyye li'l-Kitab, 1981), 194; Ahmet b. Mohammed b. İbrahim el-Midani, *Mecma'ul em-Sal*, thk: Mohammed Abdulhamit, (Bayrut: Darulmarifa, 1986), 2/327.

Türkçe Tercümesi	Arapça
Mart ile Nisan arasında üst bataniyenizi kaldırın.	بين العقرب والنيسان ارفع غطاك فوقاني.
Nisandaki bir yağmur sabana ve folluğa denktir.	مطرة نيسان بتساوي السكة والفدان والراقع الصيسان.
Nisan kışı insanları canlandırır.	شتوة نيسان بتحیی الإنسان.
Nisan yağmuru toprağı ve insanı canlandırır.	مطرة نيسان بتحیی الأرض والإنسان.
Yağmursuz Nisan, makyajsız gelin gibidir.	نيسان بلا شتا مثل العروس بلا جلا.
Nisanda buğday görünür, ama soğuşu dağı yıkar	نيسان السبل... سقعتة بتهد الجبل.
Nisan yağmurları, paha biçilmez mücevherlerdir.	الشتوة في نيسان جواهر ما لها اثمان.
Nisan ayında, saban ve arazi ıslanır.	في نيسان ببئل الحراث والفدان.
Nisanla dünya gelin olur. İnsanlar örtüyü, elbiseyi azaltırlar.	بنيسان بتصیر الدنيا عروس ويخففوا الغطا واللبوس.
Nisan ayında ateşinizi söndürünüz... ve evinizin pencerelerini açımız.	في نيسان اطفي نارك.. وافتح شبابيك دارك.
Nissanda tut çıkar ve souğa git öl derler	بنيسان بيفتح التوت ويقللوا للبرد روح موت.
Nisanda gayikler serbest kalir. Bostanlar açar (sebze verir).	بنيسان بتسرح الغزلان ويفتح البستان.
Nisan ayı herkesi ısıtır.	بنيسان بيدفا كل إنسان.
Nisanın havası gömlekleri yırtar.	هوا نيسان ببشقق القمصان.
Nisan ayındaki yağmurları tüm ölü ölü damarları canlandırır.	شتوة نيسان بتحیی كل عرق فان.

İngiliz atasözlerine göre, Nisan ayı genellikle yenilenme ve iyimserlik zamanı olarak tasvir edilir. "*April showers bring May flowers*"(Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir) gibi popüler bir söz, ayın öngörülemeyen hava durumunun özünü yakalar; Nisan'daki yağışların Mayıs ayındaki çiçeklenmeye katkıda bulunduğunu öne sürer. Bu deyim, mevsimler arasındaki bağlantıyı vurgular ve ilkbahar yağmurlarının ardından gelen olumlu sonucu gösterir. Bir diğer tanınmış deyiş ise "*April hath put a spirit of youth in everything*"(Nisan, her şeye gençlik ruh katmıştır), Nisanı çevresine hayat katan bir canlandırıcı güç olarak tasvir eder. Genel olarak, İngiliz atasözleri, Nisan hakkında duyulan ilkbahar beklentisini, büyümenin vaadini ve bu geçiş ayının dönüştürücü gücünü yansıtır.

April showers bring May flowers.	Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir.
April hath put a spirit of youth in everything.	Nisan, her şeye gençlik ruhu verdi.
April weather, rain and sunshine both together.	Nisannın havası, hem yağmur hem güneş beraberdir.
April's sun brings life to earth's flower.	Nisan'ın güneşi, toprağın çiçeğine hayat verir.
Believe in women as in the weather in April.	Kadınlara Nisan ayındaki hava kadar inan.

A tree that doesn't flower in April, won't flower at all.	Nisan ayında çiçek açmayan bir ağaç hiç çiçek açmaz.(insan hakkında).
The child's bottom and April weather are not to be trusted. ²⁸	Çocuğun altı ve Nisan havası güvenilir değildir.
Sweet April showers do spring May. ²⁹	Tatlı Nisan sağanakları/ Mayıs'taki ilkbahar yapar.

Bu ay, geçen ay gibi Türk atasözlerinde büyük yer kaplar. Aşağıdaki tabloya göre, atasözleri bu ayda yağın bol yağışlara odaklanmıştır. Bu yağmurlar iyilik ve bereket getiren yağmurlardır. "*Mart yağmuru gümüş, Nisan yağmuru altın*" kadar değerlidir. Mart ayında yağmurların pek faydası olmaz. Ancak Nisan ayında yağmur yağmazsa bu yıl çorak geçer ve tarım ürünleri büyük zarar görür. Türk atasözleri şöyle der: "*Nisan yağar sap olur, Mayıs yağar çeç olur*". Bu atasözleri, bu ayın havasının ve yağışlarının çok değişken olduğunu "*Nisan yağmuru gibi*" ifade eder. Arap atasözlerinde olduğu gibi bu ayda bahara veya açan çiçeklere odaklanmamıştır. Aşağıda bu ay ile ilgili Türk atasözleri yer almaktadır.³⁰

Nisan yağar sap olur, Mayıs yağar çeç olur.
Martta tezek kuruya, Nisanda seller yürüye.
Yılın eksikliğini Nisan getirir, Nisanın eksikliğini yıl getirmez.
Nisan yağmuru; altın araba, gümüş tekerlek.
Mart yağar, Nisan övünür; Nisan yağar, insan övünür.
Nisan yağar sap olur, Mayıs yağar tahıl yığını olur.
Nisan yağmuru gibidir.
Nisan ağlar, Mayıs gülerse çiftçi sevinir. ³¹
Mart yağmuru gümüş, Nisan yağmuru altın.
Kara kışta karlar, Martta yağmaz, Nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine ³² .

2.5. Beşinci Ay (Mayıs, أيار, May)

Arap halk atasözleri bu ayı yaz aylarından biri olarak anlatır. Yaz Nisan ayının sonunda başlar. Bu ayda çiftçiler arpa hasadına koyulurlar. Arap atasözleri şöyle der: "*بأيار احصد الشعير ولو كان خيار* ", (Mayıs ayında çiğ de olsa arpa biç bu yıl zahire olmasa da evde bulunmuş olur.). Bu ayda böcekler çıkar ve günler uzar. Aynı şekilde Arap kaynaklarında bu

²⁸ Bkz: special-dictionary.com. Erişim 21 Eylül 2024.

<https://www.special-dictionary.com/proverbs/keywords/april/3.htm> .

²⁹ Bkz: missouristate.edu. Erişim 21 Eylül 2024. <https://blogs.missouristate.edu/international/2021/04/30/learn-english-proverbs-april-showers-bring-may-flowers/>.

³⁰ Bkz: atasoju.org. Erişim 21 Eylül 2024. <https://atasozu.org/?s=nisan>.

³¹ Selay Özcan, "Türk Atasözlerinde İklim, Mevsimler, Hava Olayları ve Halk Takvimi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/36, 184.

³² Bkz: ntv.com. Erişim 21 Eylül 2024. <https://www.ntv.com.tr/atasozleri/kara-kista-karlar-martta-yagmaz-nisanda-durmazsa-degme-ciftcinin-keyfine-1466>

ayda soğuk algınlığı ve diğer kış hastalıklarının biteceğini söyler.³³ Bu ay da genelde yağmursuz kalmaz. Ancak çok fazla yağarsa, bu durumun oldukça sinir bozucu olduğunu ifade eden Arap atasözleri vardır. Bu durumu, yaşlı bir adamın gençliğini yaşlılığında yaşamasına benzetirler. Bu ayda soğuk olursa, dışarı çıkıp yayılan insanlar için büyük sorun oluşturacaktır. Aynı zamanda çiçek açıp üzerlerinde meyve görünmeye başlayan ağaçlar için büyük bir hasar yaratır. Ayrıca insanların kış için biriktirdiği yakıt stoklarının tamamı geçtiğimiz kış aylarında tükenmişti. Bu nedenle Arap atasözleri şöyle der: "برد أيار خراب ديار", (Mayısın soğuğu evleri yıkar). Buna göre bu ayın ortasıyla birlikte çiftçiler mahsullerinin miktarını bilirler çünkü meyveler görünür hale gelir, dolayısıyla Arap atasözleri Mayıs ayında şöyle der: "في أيار اللي عمر" (Mayısta imar eden mamur olur, kesat eden zarar eder.). Aşağıda bu Arapça atasözlerini Türkçe tercümeleriyle birlikte bulacaksınız:

Türkçe Tercümesi	Arapça
Mayısta orağını kap ve işe giriş.	في أيار احمل منجلك و غار.
Mayıs reyhanların ve çiçeklerin ayıdır.	أيار شهر الرياحين والأزهار
Mayıs ayında çığ de olsa arpa biç bu yıl zahire olmasa da evde bulunmuş olur.	بأيار احصد الشعير ولو كان خيار وإن ماصار مونة ببصير بدار.
Mayısta imar eden mamur olur, kesat eden zarar eder.	في أيار اللي عمر اللي بار بار
Mayıs'ta çatının üstünde yat. (Soğuk bitti)	في أيار نام على سطح الدار
Mayıs ayı, dut, kayısı ve salatalık ayıdır	أيار توت ومشمش وخيار.
Mayısta ağaçlardaki bülbüller öter	في أيار بتغرد البلابل ع الأشجار
Mayısın soğuğu evleri yıkar	برد أيار خراب ديار
Yedi Mayıs'ta, koyunlarını dışarda tımar et.	بسبعة أيار قص غنماتك برا الدار
Mayısta ağaçlar meyve verir.	بأيار تثمر الأشجار
Mayıs ayında güneş taşlarda iz bırakır.	شمس أيار بتعلم ع الحجار
Mayıs ayında salatalık olgunlaşır.	بأيار ببستوي الخيار
Mayıs ayında marulu eşeğe at (sert olduğu için insanlar için uygun değil, onu eşeğe ver)	أيار ارمي الخس للحمار (لقساوته لم يعد صالحا للبشر فأطعمه للحمار)

İngiliz atasözlerinde, Mayıs ayı genellikle canlılık, büyüme ve yenilenme zamanı olarak kutlanır. Mayıs'ın ruhunu yakalayan ünlü bir deyim olan "*April showers bring May flowers*", yani "Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir". İlkbahar yağmurlarının Mayıs'taki çiçeklerin açmasındaki dönüştürücü etkisini vurgular. Bir başka deyim olan "*Ne'er cast a clout till May be out*", yani "Mayıs bitene kadar elbiseni çıkarma". Havanın iyice ısınmadığını belirterek, Mayıs sonuna kadar kışlık kıyafetleri çıkarmamayı tavsiye eder. Mayıs aynı zamanda iyimserlik ve pozitif değişimle ilişkilendirilir, "*As fresh as May morning*", "Mayıs sabahı kadar

³³ Bkz: Ahmet b. Mohammed b. el-Hasan el-Merzuki, *el-Ezmine vel Emkine* (Beyrut: Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1417), 479.

taze" gibi deyimlerde bu ayın canlandırıcı ruhunu yansıtır. Bu deyimler, Mayıs güzellik, sıcaklık ve doğanın gelişimi zamanı olarak tasvir eder, umutlu ve canlı ilkbahar ruhunu yansıtır.

Türkçe Tercümesi	İngilizce
Mart rüzgarları ve Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir.	March winds and April showers bring forth May flowers
Mayıs bitene kadar kabanını çıkarma.	Ne'er cast a clout till May be out.(Cast not a clout till May is out)
Islak bir Mayıs büyük bir saman yükü yapar.	A wet May makes a big load of hay
Mayıs bittiğinde ve Haziran başladığında, hava bulunabilecek en uygun hava olur	When May is out and June is in, the weather's all that's fit to be in
Mayıs seli hiçbir zaman iyi değildir.	A May flood never did good
Kuru bir Mayıs ve damlayan bir Haziran, her şeyi uyumlu hale getirir	A dry May and a dripping June bring all things into tune
Şubat'ta sisler, Mayısta donlara işettir.	Fogs in February mean frosts in May
Mayıs sabahı kadar taze.	As fresh as May morning

Türkçe'de, Mayıs ayına özel bir atasözü pek bulunmamakla birlikte, Türkçe sıkça Nisan ve Mayıs aylarını bir arada ele alır. Eğer Nisan ayında yağmur yağarsa, bu bereket ve iyiliğin bir işareti olarak kabul edilirken, Mayıs ayında yağın yağmurun aynı etkiyi yaratmadığı düşünülür. "*Nisan yağar sap olur, Mayıs yağar çeç olur*" ya da "*Nisan yağar sap olur, Mayıs yağar tahıl yığını olur*" gibi Türk atasözleri bu bağlamda kullanılır. Nisan ayında yağın yağmurlar, Mayıs ayındaki çiçeklerin açmasına neden olur, bu da "*Nisan ağlar, Mayıs gülerse çiftçi sevinir*" atasözüyle ifade edilir. Ayrıca İngilizce kökenli bir deyim olan "Nisan yağmurları Mayıs çiçeklerini getirir," bugün sosyal medya platformlarında sıkça kullanılır.**2.6. Altıncı Ay (Haziran, حزيران, June)**

Haziran ayı, birçok Arap ülkesinde genellikle çok sıcak bir hava ile nitelendirilmektedir. Bu nedenle, Arap atasözleri Haziranı aşırı sıcaklıkla ilişkilendirir. Aşırı sıcaklığın ilk ayı³⁴ ve sıcaklıkların arttığı bu dönemi ifade eden Arap atasözleri, "*بحزيران الجو نيران*", "Haziran'da hava ateş gibidir" der. Bu ay aynı zamanda yaz meyvelerinin olgunlaştığı bir dönemdir, bu nedenle Arap atasözleri, "*بحزيران بينزل المشمش وبيكبر الرمان*", "Haziranda kayısı(çarşıya) iner ve nar büyür." der. Bu ay, diğer aylardan farklı olarak, Filistin'in yenilgisiyle ilişkilendirilir. Arap ordularının İsrail ordusuna karşı mağlup olmasına dayanan bu durum, Haziran ayını bir mağlubiyet ve hayal kırıklığı ayı olarak anan Arap atasözlerine de yansımaktadır. İşte Arap halk geleneklerinde bu ay ile ilgili öne çıkan atasözleri.

³⁴ Arap ülkelerinde üç ay çok sıcak geçiyor. Bu aylar, hem Arap şiirinde hem de atasözlerinde sıcaklıkla ilişkilendiriliyor. Mesela, bir Arap şair şöyle demiştir:

ثلاثة أشهر فيها العذاب ... حزيران وتموز وأب

Azap dolu üç ay... Haziran, Temmuz ve Ağustos.

Bkz: Ahmet b. Yusuf et-Taşfili, *Sururun-Nefs Bi Medarikil Hevasi-l Hams*, thk: İhsan Abas (Bayrut: el-Mü'sese el Arabiyye lil Neşir, 1980), 224.

Türkçe Tercümesi	Arapça
Keyif ayı, başlangıcı ilkbahar ve sonu yazdır.	شهر الكيف أولو ربيع وآخر صيف
Haziran'da hamur hızlı mayalanır.	في حزيران يبصير العجين خمرا
Haziran ayında hava ateş gibidir.	بحزيران الجو نيران
Haziranda mısır kamış gibi olur.	بحزيران تبقى الذرة مثل الخيزران
Haziranda ot kurur.	بحزيران العشب فان
Haziranda kayısı(çarşıya) iner ve nar büyür.	بحزيران بينزل المشمش وبيكبر الرمان
Haziran yağurdu ayran yapar.	شوب حزيران بيعمل اللبن عيران
Haziranda altı saat ay görülmedi(Altı Saatlik Savaş ve Haziran Yenilgisi)	في حزيران ست ساعات والقمر ما بان(النكسة وحرب الساعات الستة) .
Haziran, yenilgi ve utanç ayıdır.(1967 yılındaki Haziran yenilgisi)	حزيران شهر الهزيمة والخذلان (نكسة حزيران في العام 1967) .

İngiliz halk atasözlerinde Haziran ayı genellikle sıcaklığın, bolluğun ve canlılığın zamanı olarak tasvir edilir. "*June is bustin' out all over*", "Haziran her yerde coşkuyla dolu" sözü ayın ruhunu yakalıyor, onun canlılığını ve doğanın tüm çiçeklerini vurguluyor. Haziran yazın zirvesiyle ilişkilendirilir ve atasözleri uzun, güneşli günlerin beklentisini ve mahsullerin ve bahçelerin gelişmesini yansıtır. Ek olarak, "*Marry in June, you're a bride all your life; marry in September, you'll remember.*", "Haziran'da evlen, tüm hayatın boyunca gelinsin; Eylül'de evlen, hatırlayacaksın" atasözünde de yansıtıldığı gibi, Haziran ayı genellikle düğünlerle ilişkilendirilir. Bu, haziran ayında yapılan düğünlerin uğurlu olduğuna inanıldığını gösteriyor. Genel olarak, Haziran hakkındaki İngiliz halk atasözleri mevsimin güzelliğini, hayatın bereketini ve getirdiği neşeli anları kutlar.

Türkçe Tercümesi	İngilizce
Islak bir Haziran, kuru bir Eylül yapar	A wet June makes a dry September.
Soğuk bir Haziran, çavdarı çok erken getirir.	A cold June brings rye too soon.
Haziran gül açtığında evlen, karada ve denizde dolaşacaksın	Marry when June roses grow, Over land and sea you'll go
Haziran'da sıcak hava, mısırları uygunlaştırır.	Warm weather in June sets the corn in tune.
Mayıs çiçekler verir, Haziran ise meyve yapar.	Flowers in May and fruiting in June
Haziranda iyi bir yağmur, her şeyi uyumlu hale getirir.	A good leak in June Sets all in tune
Haziranda güzel hava, her şeyi ulgun hale getirir	Calm weather in June Sets all in tune.
Damlayan bir Haziran, her şeyi ulgun hale getirir	A dripping Jun Puts all things in tune ³⁵ .

³⁵ Bkz: <https://www.special-dictionary.com/proverbs/keywords/june/2.htm>

Uzun bir aramadan sonra, Türkçede Haziran ayı ile ilgili bir atasözü bulunmadı. Türkçe, belki de genel olarak sıcak bir ay olduğu için, bu ayı pek umursamamış olabilir. Ancak pek sık kullanılmayan bir atasözü buldum: "Haziran sıcağında serin gölge aranmaz." Bu cümle genel olarak Haziran ayının sıcaklığının o kadar yoğun olduğunu ima ederek Haziran ayının yazın tam anlamıyla geldiği bir dönem olduğunu belirtir.

3. Sonuç

Halk deyimleri, toplumların kültürel mirasını yansıtan önemli bir unsurdur ve bu deyimler aracılığıyla değerler ile deneyimler kuşaklar arası aktarılır. Bu bağlamda, ayların tasviri halk deyimlerinde sıkça ele alınmaktadır. Arapça, İngilizce ve Türkçe gibi dillerde, her bir ayın karakteristik özellikleri sanatsal bir şekilde ifade edilmektedir.

Arapça, aylarla ilgili atasözleri bakımından en zengin dillerden biridir. Çünkü her ay için çeşitli atasözleri barındırmaktadır. Bunu İngilizce ve ardından Türkçe takip ediyor. Arapça, tonlama açısından İngilizceyi geride bırakmakta; zira bu dildeki atasözleri, akıcı bir şekilde ifade edilmekte ve belirli bir ton taşımaktadır. Ayrıca, Arapça'da kelimelerin başlangıçta kullanılan harfle bitmesi, asonans kullanımını olanaklı kılmaktadır.

Coğrafyanın atasözleri üzerindeki etkisi belirgindir. Örneğin, Arap atasözleri Haziran ayını yüksek sıcaklık çağrışımlarıyla ifade ederken, İngiliz atasözleri genellikle yağmur temalarını işlemektedir. Avrupa'da hava koşulları daha ılıkken, Arap ülkeleri yaz mevsimine çoktan girmiştir.

Arapça atasözleri yalnızca hava durumu ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bitki örtüsü ve yaşamın farklı yönlerini de yansıtmaktadır. Bu geniş kullanım alanı, Arapça'nın diğer dillerle karşılaştırıldığında belirgin bir özellik taşımaktadır. Ayrıca, Arapça, tarih anlatımında da atasözlerine başvurmuştur. Örneğin, 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı'nda Arap ordularının İsrail'e karşı yaşadığı yenilgiyi ifade etmek için de atasözleri kullanılmıştır. Bu durum, atasözlerinin kültürel ve tarihsel bağlamdaki önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ali, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü'l-'Arab*. Beyrut: Daru Sadır, 1414.
- Apperson, George Latimer – Manser, Martin. *Dictionary of Proverbs* Londra: Wordsworth Editions, 2006.
- Bulut, Mehmet. "Atasözlerinde Deyim aktarması", *uluslararası beşeri bilimler ve eğitim dergisi (IJHE)*, 6/14.
- el-Askerî, Ebû Hilâl el-Hasen b. Abdillâh b. Sehl. *Cemharatul Emsâl*. Beyrut: Darul Fikir,1988.
- el-Bakri, Abdullah b. Abdulaziz b. Mohammed. *M'ucam meste'raba min es-Ma'i el-Bilad*. Bayrut: Alemül-Kütüb, 1403.
- el-Bekri, Abdullah b. Omer b. Haraidetul 'Acaib ve Feridetul Garaib. thk: Envar Zenati. Kahire: Es-sekafe el-İslamiyye, 2008.
- el-Ezherî, Muhammed b. Ahmed. *Tehzîbü'l-Luga*. Beyrut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi. 2001.
- el-Kalkaşendî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Alî. *Şubhu'l-a şâ fi şinâ'ati'l-inşâ'*. Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye,1922.

- el-Makrîzî, Ebû Muhammed Takîyyüddîn Ahmed b. Alî. *el-Mevâ'iz ve 'l-i'tibâr bi zikri 'l-hıtağ ve 'l-âsâr*. Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1418.
- el-Merzuki, Ahmet b. Mohammed b. el-Hasan. *el-Ezmine vel Emkine*. Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1417.
- el-Midani, Ahmet b. Mohammed b. İbrahim. *Mecma'ul em-Sal*. thk: Mohammed Abdulhamit. Bayrut: Darulmarifa, 1986.
- er-Razi, Mansur b. el-Hüseyin. *Nesrul-Durar fil-Muadara*. Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2004.
- es-Sa'alibi, Abdulmelik b. Mohammed b. İsmail Ebu Mensur. *et-Temsil vel Mohadara*, thk: Abdulfattah el-Hilo. Tunus: ed-Darü'l-Arabiyye li'l-Kitab, 1981.
- et-Taşfili, Ahmet b. Yusuf. *Sururun-Nefs Bi Medarikil Hevasi-l Hams*. thk: İhsan Abas. Bayrut: el-Mü'sese el Arabiyye lil Neşir, 1980.
- Feriha, Enis. *esmaul Eşhuri fil Arabiyye*. Bayrut: Darü'l-İlm li'l-Melayin, 1952.
- Karakuş, Ufuk. "Türk Atasözlerinde İklim Algisi Ve Coğrafya", *Milli Folklor Dergisi*.
- Mustafa, İbrahim – Zeyat, Ahmet. *el-Mu'cemu el-Vesit*. Kahire: Darul Da'va, 1960.
- Özcan, Selay. "Türk Atasözlerinde İklim, Mevsimler, Hava Olayları ve Halk Takvimi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 184.
- <https://atasozu.org/?s=nisan>
- <https://uzemigunsem.gedik.edu.tr/blog/mart-ayi-dert-ayi-atasozunun-anlami-nedir>
- <https://www.huzursayfasi.com/atasozleri-ve-anlamlari-sayfasi/77488-mart-ile-ilgili-atasozleri-ve-anlamlari-s1.html>
- <https://www.lafsozluk.com/2011/01/mart.html>
- <https://www.special-dictionary.com/proverbs/keywords/april/3.ht>
- <https://www.special-dictionary.com/proverbs/keywords/june/2.htm>

EXPANDED SUMMARY

Folk sayings are an important part of the cultural heritage worldwide and convey the values and experiences of societies over centuries. These sayings create an intergenerational communication bridge among communities because they are transmitted orally and often contain wisdom and advice. One of the common themes addressed by these sayings is the months. They are used as a tool to express the seasons and changes of the year. This study aims to compare and analyze the depictions of months in folk sayings in Arabic, English, and Turkish languages.

In Arabic, the expression of months in folk sayings is rich and full of metaphors. The language is skillfully used to artistically describe the characteristics of each month. These sayings include various expressions composed of beautiful poetic phrases and rhetorical depictions, adding appeal to the narrative for the listener. The depiction of months in Arabic folk sayings emerges as a realistic portrayal that enriches daily life and highlights the challenges of different seasons. These sayings contain detailed descriptions reflecting the characteristic features of each month. Sayings that describe winter months emphasize cold weather and snowfall, while those about spring refer to the beginning of the agricultural season and the revival of life. Sayings about summer months include various depictions related to the high

temperatures and the enjoyment of the holiday season. The diversity of these sayings shows how society interacts with weather and seasonal changes over time and plays a significant role in conveying wisdom and traditions across generations.

In contrast, the expression of months in English folk sayings reflects the cultural and geographical character of the society. These sayings combine realism with romanticism when describing the months and reflect the impact of weather and seasons on daily life. English folk sayings emphasize the influence of culture and geography on the language. Consequently, English sayings show how the language is connected to environmental nature and surroundings and how the society's preferences and expectations regarding different months are reflected.

In Turkish, sayings, although not as widespread as in Arabic or English, emerge as an integral part of cultural heritage and reflect the uniqueness of the language and folk culture. These sayings stand out for using local metaphors and symbols to describe the months and shed light on their details. In Turkish, these sayings show the use of language as a tool to express the close relationship of society with its environment. They particularly focus on natural and geographical elements that define the characteristics of certain months.

January is considered the first month of the Gregorian calendar and represents the beginning of the new year. January stands out as a period for evaluating the past and setting goals for the future. While English proverbs bring the spirit of beginnings and renewal, there are no widely known Turkish proverbs specific to January. However, there are some common sayings, though not in the form of proverbs, and they are not as popular as those in Arabic or English.

In Arabic sources, February is referred to as the Roman month and its short length is explained by its being two days shorter than other months. In English sayings, February is depicted as a period of uncertainty and transition, emphasizing the hardships of the winter month. In Turkish, there are no widespread folk sayings about February, but some expressions indicate the variability of the month.

In Arabic proverbs, March is considered the end of winter and the beginning of spring. A common English saying about March is "March comes in like a lion and goes out like a lamb," symbolizing the turbulent entry of the month with harsh weather conditions and its milder exit as spring settles in. Turkish folk sayings depict March as the transition from winter to spring and reflect the fluctuations in the weather.

In Arabic proverbs, April represents spring and is praised as a month of abundance and goodness. According to English proverbs, April is depicted as a time of renewal and optimism. In Turkish proverbs, April focuses on heavy rainfall and emphasizes the agricultural benefits of these rains.

In Arabic folk proverbs, May is described as one of the summer months and a period when farmers start harvesting barley. In English folk proverbs, May is celebrated as a time of vitality, growth, and renewal. Although there are no specific Turkish proverbs for May, April and May are considered together, emphasizing the agricultural impacts of the rains.

In Arabic proverbs, June is associated with extreme heat and is described as a period when summer fruits ripen. In English folk proverbs, June is depicted as a time of warmth, abundance, and vibrancy. In Turkish, there are not many proverbs related to June, but it is mentioned as a period of intense heat.